

Husby, Olaf <olaf.husby@ntnu.no>
Koreman, Jacques <jacques.koreman@uia.no>
Albertsen, Egil <egil.albertsen@ntnu.no>
Bosoni, Jørgen <jorgen.g.bosoni@ntnu.no>

Uttaleundervisning – progresjon

Gjennom mange år har to tilnæringsmåter vært dominerende når det gjelder organisering av uttaleundervisning: Kontrastiv analyse og erfaringsbaserte opplegg. Ved hjelp av kontrastiv analyse forsøkte man å lokalisere trekk ved målspråket som ikke var representert i morsmålet. Antakelsen var at disse ville fremstå som vanskelige. Metoden forsøkte også å angi struktur på øvingsprogrammet ut fra en tanke om at nærliggende lyder og strukturer ville være enklere å tilegne en mer fjerntliggende (se f.eks. Lado 1957).

Prosjektet var ikke vellykket. Den såkalte sterke (aprioriske) versjonen av kontrastiv analyse-hypotesen ble avvist, og overtatt av en svakere (aposteriorisk) versjon der en forsøkte, med referanse til fonologiske, perseptuelle og artikulatoriske trekk, å forklare hvorfor tilegnelsen av gitt språklyder var vanskelig. Dette peker mot den andre dominerende tilnæringsmåten som her kalles "erfaringsbasert". Gjennom undervisning av elever med ulik språkbakgrunn fikk lærere et inntrykk av hva som var vanskelig for språkbrukere med en gitt språkbakgrunn, og samlingen av slike erfaringer kunne vise hva som var vanskelig ved tilegnelsen av et gitt språk spesielt sett i forhold til et gitt målspråk.

I arbeidet med uttale- og lyttetreningensprogrammet CALST (<http://www.ntnu.no/isl/calst/laerenorsk>) har problemstillinger knyttet til utvalg og progresjon i øvelsene stått sentralt. Den første versjonen av CALST baserer seg på kontrastive analyser. Undervisningsopplegget er til en viss grad skreddersydd ved at presentasjonen av lydmaterialer ble organisert etter artikulatoriske trekk (vokaler vs. konsonanter, konsonanters artikulasjonssted og -måte).

Under videreutviklingen av CALST undersøkes nye tilnæringsmåter. Vi ønsker nå å utforske en modell som baserer seg på språklyders frekvenser i verdens språk. Utgangspunktet er databasen L1-L2map (www.calst.no) som bygger på UPSID, som ble utviklet med det formål å presentere lydinventarer i et representativt utvalg av verdens språk. Vår tilnærming knytter an til merkethetshypotesen som legger til grunn at typologisk merkethet kan bestemmes uavhengig av språk og at graden av merkethet korrelerer med frekvens og vanskelighetsgrad ved tilegnelse (Eckman 2006).